

V. EXEKUCE, INSOLVENCE A ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM NEBO ÚŘADEM

Pokud byl zemřelý v exekuci, zpravidla **smrt sama o sobě není důvodem k zastavení exekuce**. Obecně platí, že pokud účastník některého řízení (ať už před civilním soudem, nebo exekučního) zemře, posuzuje se případ od případu, co dál. Civilní soudy **sporné řízení přeruší, dokud se nevyjasní, zda lze pokračovat s dědicem zemřelého**. (V trestních věcech není přípustné vést řízení proti zemřelému, a proto ho nelze stíhat. Pokud už policie stíhání zahájila, musí ho zastavit. Totéž platí i pro případy, kdy už zemřelý stál před soudem v postavení obžalovaného.)

Je možné, že si pozůstalí nejsou jisti, zda proti zemřelému probíhalo nějaké exekuční řízení. Exekutorská komora vede Centrální evidenci exekucí, do níž lze za poplatek nahlížet a vyhledávat v ní na základě rodného čísla zemřelého nebo – zejména jedná-li se o cizince - podle jména a data narození či dalších kritérií. V detailním výpisu ke každé exekuci si lze přečíst, který soudní exekutor ji vede, jak velkou pohledávku vymáhá a pro kterého věřitele. Pozůstalí pak mohou lépe posoudit, zda by bylo možné pohledávku zaplatit z dědictví, nebo zda je dědictví předlužené a je výhodnější se o něj neucházet. (Mohou také dojít k názoru, že některá pohledávka má přemrštěné lichvářské úroky nebo že byla přiznána vadným rozhodčím nálezem, a proto by mohlo mít smysl o ni vést spor. Takové posouzení však vyžaduje právní znalosti a praxi, a pokud je pozůstalí nemají, je na místě se v takových případech obrátit na bezplatnou právní poradnu nebo na advokátní kancelář.) Pokud si pozůstalí ani poté nejsou jisti, zda není dědictví předlužené, mohou v dědickém řízení před notářem uplatnit **tzv. výhradu soupisu pozůstalosti**. To znamená, že dědic pak odpovídá za dluhy zemřelého jen do výše ceny nabytého dědictví.

Co se děje v případě, že se zemřelý nacházel v insolvenci a například měl schváleno **oddlužení** čili „osobní bankrot“¹? **Úmrtí dlužníka povede k zastavení řízení**; zákon neumožňuje, aby za něj nastoupili dědicové. Jeho zbylé dluhy se tak stanou součástí dědictví.

Pokud jde o ostatní řízení před soudem, jichž se zemřelý za svého života účastnil, zde bude záležet na konkrétních okolnostech. Některá automaticky skončí, protože to plyne z logiky věci: například rozvodové spory nebo řízení, které bylo se zemřelým vedeno o úpravě jeho svéprávnosti. V některých se ale může pokračovat: například ve sporech o pohledávku či o pozemek. Taková řízení budou přerušena až do vyjasnění, zda za zemřelého nastoupí do řízení jeho dědic. **Pokud by se žádný takový dědic nenašel** – řečeno právním jazykem: zemřelý by neměl tzv. procesního nástupce -, **pak se řízení zastaví**. Pozůstalí zpravidla nemusejí mít obavu, že by se o soudních řízeních zemřelého nedozvěděli, protože o těchto řízeních bývá notář informován přímo od soudu.

Složitější může být situace u správních řízení vedených před úřady. Pokud byl zemřelý v pozici žadatele, úřad po jeho smrti – dozví se o ní obvykle z informačního systému evidence obyvatel – řízení zastaví, ledaže by měl žadatel právní nástupce nebo by v řízení bylo žadatelů víc. Pokud šlo o řízení zahájené z moci úřední (například o přestupku zemřelého), **v naprosté většině případů úřad řízení zastaví**, protože jen velmi výjimečně je možné ho vést s procesním nástupcem.

Může však nastat situace, kdy je naopak sám **pozůstalý v exekuci** a má obavu, že při přijetí dědictví – lze si představit například rodinný dům, v němž spolu se zemřelým bydlel i pozůstalý s celou svou rodinou – ohrozí bydlení svých blízkých. Takováto lidsky náročná situace nemusí mít jednoduché řešení, protože právo chrání i zájmy věřitelů. Obecně lze říci, že dědic v exekuci se může dědictví tzv. vzdát ve prospěch jiného dědice (například svých sourozenců); tento jiný dědic s tím však musí souhlasit. Vzdání se dědictví nezbavuje pozůstalého odpovědnosti za případné dluhy zemřelého; k jejich úhradě je zavázán společně s tím dědicem, v jehož prospěch se dědictví vzdal.

Jinou možností je tzv. odmítnutí dědictví. To může pozůstalý učinit sám, i bez souhlasu případných ostatních dědiců, a pak se na něj hledí, jako by dědictví nikdy nenabyl. Místo něj případně dědictví (nebo jeho díl) jeho potomkům, tedy dětem či vnoučatům, pokud nějaké má. V praxi se tedy stávají

¹ To, zda je někdo v oddlužení, lze bezplatně zjistit nahlédnutím do internetového insolvenčního rejstříku na stránce isir.justice.cz.

případy, kdy dědic v exekuci odmítne dědictví tvořené rodinným domem, takže následně tento dům připadne jeho dětem (jsou-li děti nezletilé, dědic v exekuci je zastupuje jako zákonný zástupce a nabytí nemovitosti dětmi musí schválit opatrovnický soud). Je však třeba upozornit, že **pokud dědic v exekuci odmítl dědictví, které nebylo předloženo, jeho věřitelé mohou jeho rozhodnutí napadnout žalobou** a žádat, aby soud určil, že odmítnutí dědictví nemá vůči nim právní účinky, a tedy že se mohou domáhat zpeněžení té části dědictví, kterou pozůstalý odmítl.

Situace spojené s nabýváním dědictví člověkem v exekuci mohou být složité, a proto lze v takových případech doporučit poradu s právníkem.

Pokud je **dědic v insolvenci** a prochází právě procesem oddlužení („osobního bankrotu“) pod dohledem insolvenčního správce, pak k jeho právnímu jednání musí dávat souhlas insolvenční správce, jinak je neplatné. Insolvenční správce nemá důvod odepřít souhlas v případech, kdy dědic přijme výnosné, nepředlužené dědictví (do insolvenčního řízení se tak dostává majetek navíc, z něhož lze uhradit pohledávky věřitelů). Pokud by dědictví bylo předlužené, pak je na dědicově rozhodnutí, zda ho přesto přijme či nikoli; lze očekávat, že s odmítnutím předluženého dědictví bude insolvenční správce souhlasit (dlužník je přitom vždy chráněn již zmíněnou tzv. výhradou soupisu pozůstalosti, a to přímo z insolvenčního zákona). **Pokud by však dlužník odmítl výnosné dědictví nebo by dostal od ostatních dědiců menší podíl, než jaký mu měl podle závěti či podle zákona náležet, pak je bez souhlasu insolvenčního správce takové jeho jednání neplatné.** To znamená, že k odmítnutí se nepřihlíží a že dlužník fakticky dědictví přijal.